

**Методика навчання природничих дисциплін у закладах освіти.
Історія біології та біологічної освіти**

Андрій Дмитрович Синільник досяг значних результатів у науковому пошуку та зробив вагомий внесок у розвиток сільськогосподарської науки України і біологічної освіти в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, адже є автором понад 50 наукових і просвітницьких публікацій. За багаторічну сумлінну працю у 1986 р. був нагороджений медаллю «Ветеран праці».

Література

1. *Архів* Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, спр. 1321С, 43 арк.
2. *Бібліографія* наукових і науково-методичних праць викладачів хіміко-біологічного факультету 1962-2002 рр. / уклад.: М. М. Барна, Л. С. Похила, В. В. Грубінко та ін.; за ред. М. М. Барни. — Тернопіль : ТДПУ, 2002. — 182 с.
3. *Нариси* історії хіміко-біологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (1940-2010) / М. М. Барна, В. З. Курант, Л. С. Барна та ін.; за ред. М. М. Барни. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. — 312 с.

УДК 372.858

**АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ
6 КЛАСУ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ
СТЕЖОК НА БАЗІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПАРКУ
«ПІВНІЧНЕ ПОДІЛЛЯ».**

Охович О.Т.

Рівненський державний гуманітарний університет
E-mail: biosaprin@ukr.net

Вступ. Екологічна ситуація сьогодення вимагає швидкої перебудови мислення людини, формування екологічної свідомості і екологічної культури. Тому екологічна освіта та екологічне виховання стають пріоритетним напрямком в галузі

*Методика навчання природничих дисциплін у закладах освіти.
Історія біології та біологічної освіти*

педагогічної теорії і практики [1,2].

Екологічне виховання повинно закладатися з самого дитинства. Саме екологічне виховання повинно бути продуманим, ненав'язливим, а форми роботи підібрані таким чином, щоб уся інформація засвоювалась і давала чітке уявлення про чуйне ставлення до всього живого [2,3].

У зв'язку з необхідністю формування екологічної культури нових поколінь питання методики проведення екологічної освіти, в тому ж числі методики проведення екологічних стежок, є надзвичайно важливим.

Екологічні екскурсії відіграють важливу роль в екологічній освіті та вихованні учнів. Вони збуджують інтерес і стимулюють пізнавальну активність учнів у вивченні проблем навколишнього середовища, формують спостережливість у вивченні явищ природи, сприяють розвитку дослідницьких навичок і сприяють закріпленню набутих знань та формують екологічну поведінку. Екологічна стежка створюється з метою проведення навчальної і пропагандистської роботи з питань охорони природи, створення умов для виховання екологічно грамотної поведінки людини в навколишньому середовищі [2,4].

Метою роботи є розробка методики активізації пізнавальної діяльності учнів під час проходження екологічної екскурсії в національному парку «Північне Поділля».

Результати дослідження та їх обговорення. В основу екологічної екскурсії покладені загальні педагогічні принципи: вільного вибору, відкритості діяльності, зворотного зв'язку, ідеальності. Під час екскурсійного проходження екологічної стежки поглиблюються, урізноманітнюються знання про життя та взаємозв'язки в ньому, підтверджується реальність життя та його безцінність. Учні не тільки спостерігають кольорову гаму живого, але й осмислюють його: його запах, музику звуків, холод роси, тепло землі. При спостереженні великої кількості наочності є доступним застереження щодо необхідності охорони довкілля. На окремих екскурсіях стає можливе проведення лабораторних та практичних робіт, які виконуються учнями із задоволенням. На таких заняттях школярі можуть утворювати групи за

*Методика навчання природничих дисциплін у закладах освіти.
Історія біології та біологічної освіти*

інтересами, типами нервової системи, темпераментом, світоглядом. Пізнавальна активність учнів підвищується, якщо вчителю вдається створити так звану проблемну ситуацію, тобто викликати в учнів запитання: чому відбувається таке явище? Як можна пояснити цей факт? За таких умов учні протягом екскурсії, слухаючи пояснення вчителя, активно шукатимуть відповідь на запитання. Учитель сам може ставити проблемні запитання під час наявності наочного матеріалу. Проблемні ситуації особливо часто виникають під час проведення експериментів, спостережень, виконання різноманітних практичних завдань. Важливим шляхом активізації сприйняття є використання попереднього досвіду учнів: власні спостереження, участь у різних видах роботи, почута розповідь. Цей досвід дітей варто використовувати, плануючи свою роботу з ними. Доцільно проводити спостереження за окремими явищами природи, життям людей, поведінкою тварин тощо.

Під час спостереження певних об'єктів, явищ більшість учнів концентрують свою увагу на зовнішніх, часто не суттєвих ознаках предмета. Демонструючи явище або об'єкт з погляду на його найсуттєвіші індивідуальні ознаки та відмінності, цікаві факти – вибудовується розуміння важливості певних видів в природі. Під час складання завдань необхідно, щоб використовувалися такі важливі форми розумової діяльності, як порівняння, зіставлення, узагальнення, пошук причинно-наслідкових зв'язків тощо. Викликати пізнавальну активність в учнів можна за умов добре продуманої й обґрунтованої системи навчання. У зв'язку із цим, важливе значення має саме формування завдань, що може по-різному вплинути на вияв активності учнів і різною мірою стимулювати форми їх розумової діяльності.

Висновок: Керування вчителем процесом сприйняття - важливий шлях до підвищення якості сприйняття і пізнання. Осмислення є центральною ланкою в процесі засвоєння знань і відбувається не окремо від сприйняття, а разом з ним. З метою посилення ефективності засвоєння знань виникає необхідність активізації пізнавальної діяльності учня. Дуже важливо ставити

**Методика навчання природничих дисциплін у закладах освіти.
Історія біології та біологічної освіти**

учня перед необхідністю порівнювати, аналізувати, узагальнювати сприйняте. У результаті узагальнення, осмислення знань виникають поняття.

Література

1. *Добровольський В.В.* Екологічні знання: Навч. Посібник / В.В. Добровольський // . – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 304 с.
2. *Кульчицька О.* Вісник позашкілля. Випуск №6. Навчально-виховна екологічна стежка / Упорядник О. Кульчицька // . - Львів, 2009. – 39 с.
3. *Мусієнко М.М.* Екологія. Охорона природи: Словник-довідник / М.М. Мусієнко, В.В. Серебряков. – К.: Т-во «Знання», 2002. – 550 с.
4. *Шапаренко О.Ю.* Червона книга України. Вони чекають на нашу допомогу / О.Ю. Шапаренко, С.О. Шапаренко – 2-ге вид., із змінами. – Х.: Торсінг плюс, 2008. – 384 с.

УДК 37.015.2: 37.037

**ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ
У СУЧАСНИХ ШКОЛЯРІВ**

Савчук Н.Б.

Рівненський державний гуманітарний університет
E-mail: biosaprin@ukr.net

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням системи освіти в Україні, було і є навчання людини відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих, як до найвищих суспільних та індивідуальних цінностей. Проте, не дивлячись на постійну турботу про здоров'я людини, питання дбайливого та раціонального ставлення до свого здоров'я й здоров'я суспільства в цілому, викликає масу запитань та непорозумінь[1,2].

Фактом залишається те, що здоров'я індивіду та суспільства в нашій державі зазнає щорічних втрат. Медична